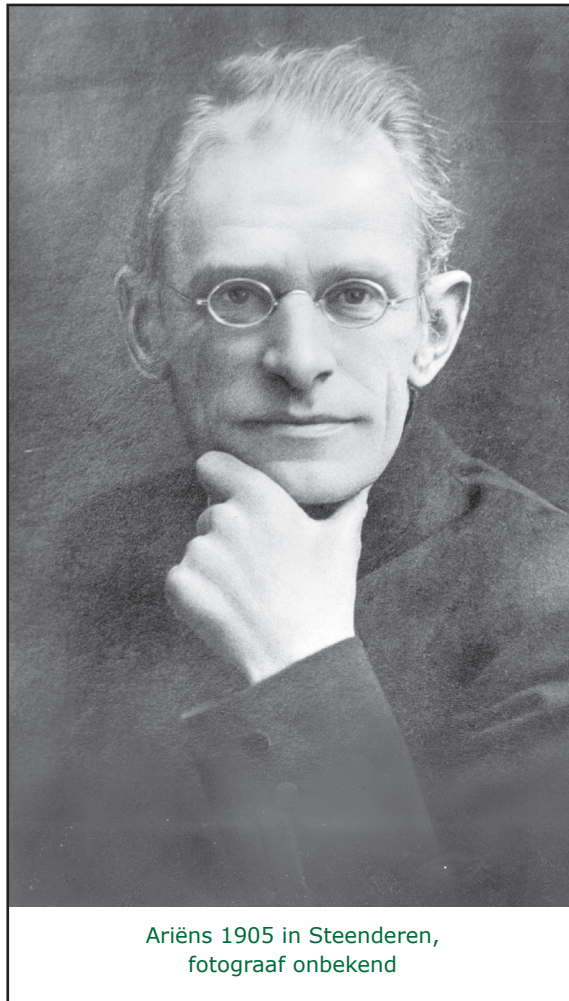

Alphons Ariëns, pastoor in Maarssen (1908-1926)

In Maarssen (parochie St. Jan de Doper) vond op zondag 28 augustus de jaarlijkse Ariënsherdenking plaats. Bij het graf van Alphons Ariëns was om 9.00 uur een gebedsviering met mgr. Woorts als agens, gevolgd door een Eucharistieviering in de nabijgelegen H. Hartkerk. Voor de priesterstudenten van het Ariënsinstituut geldt deze herdenking als de opening van het nieuwe studie- en vormingsjaar. Dit artikel gaat vooral in op het werk van pastoor Ariëns in Maarssen van 1908 tot 1926 en laat zijn activiteiten buiten Maarssen in die periode buiten beschouwing.

Het leven van Alphons Ariëns

Alphons Ariëns werd op 26 april 1860 in Utrecht geboren. Na studies te Rolduc, Rijsenburg en Rome werd dr. Alphons Ariëns in 1886 benoemd tot kapelaan in Enschede. Hier zette hij zich in voor de fabrieksarbeiders, zijn parochianen, en boog hij de kerkelijke armenzorg om tot katholieke sociale actie. Door het oprichten van werkliedenverenigingen en vakbonden, te beginnen in Enschede, legde hij de basis voor de katholieke arbeidersbeweging, later bekend als NKV, thans grotendeels opgegaan in de FNV en deels in het CNV. Ook zette hij zich in voor de drankbestrijding. Hieruit zou de matigheidsbeweging Sobriëtas groeien. Met en voor een veertigtal onrechtmatig ontslagen arbeiders richtte hij in 1894 in Haaksbergen de textielfabriek 'De Eendracht' op, die op coöperatieve wijze georganiseerd was. Ondanks een grote persoonlijke inzet van Ariëns zelf, kon dit sociale experiment uiteindelijk niet voortbestaan. In 1901 werd Ariëns benoemd tot pastoor te Steenderen bij Zutphen en van 1908 tot 1926 was hij pastoor te Maarssen aan de Utrechtse Vecht. In deze periode stimuleerde hij allerlei initiatieven en bewegingen, zoals de katholieke vrouwenbeweging,

Ariëns 1905 in Steenderen, fotograaf onbekend

Sobriëtas, de katholieke leetuurvoorziening, en de moderne missiebeweging. Moe en ziek trok hij zich in 1926 terug en stierf hij op 7 augustus 1928 in Amersfoort.

Werk voor de materiële en fysieke noden

Ariëns zag na zijn intrede in augustus 1908 onmiddellijk dat het drankmisbruik in Maarssen de welvaart ernstig belemmerde. Op de eerste zondag in 1909 richtte hij na het Lof Kruisverbond en Mariavereniging op, "inziende de noodzakelijkheid der drankbestrijding." Zijn Kruisverbond dient "als hefboom om de parochianen op te werken." Voor de Vereniging van de bescherming van meisjes stelt hij als correspondenten "alle bestuursleden van de Maria Vereniging" aan, "want één enkele die geen voeling hield met het volk was nutteloos." In 1909 werd de St. Annavereniging opgericht, "de ouders van

300 kinderen beloofden daarbij hun kinderen in geheelonthouding op te voeden," schrijft hij in het parochieboek. Ook sticht hij het Patronaat voor de jeugd. Iedereen die hem raad vroeg voor het oprichten van verenigingen, kreeg te horen: "eerst een Kruisverbond."

In 1912 sticht Ariëns tegenover zijn pastorie, midden tussen vijf vergunninghouders van cafés, een alcoholvrij koffiehuis met de naam 'Concordia', waar voor parochianen, die, soms een uur lopen, nuchter naar de kerk kwamen, koffie geschonken wordt. In de Kerstnacht van 1912 is 'Concordia' feestelijk geopend en al spoedig wordt het ook het vergaderhuis voor de katholieke groepen en verenigingen.

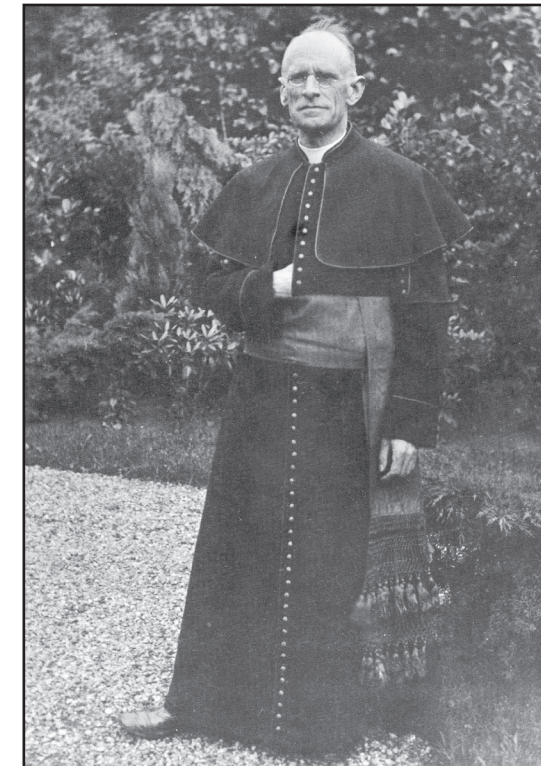
Pastoor voor iedereen

Ariëns heeft een open oog en oor voor alle mensen die hij ontmoet in Maarssen, parochianen en niet-parochianen. Hij zegt telkens dat zij in alle nood, moeite en zorg hem vrij kunnen raadplegen. Die openheid zorgt ervoor dat de spreekkamer

in Maarssen in de ochtenduren druk bezocht wordt. Hoewel hij veel activiteiten heeft in Nederland, en een groot correspondentie netwerk onderhoudt, blijft de pastoor getrouwd aan zijn benoeming: "In Maarssen ligt mijn eigenlijke arbeidsveld, door mijn kerkelijke overheid mij aangewezen." Het is voor de pastoor een grote voldoening dat de borrel bij het kaarten en handeldrijven verdwijnt en dat het drankmisbruik in Maarssen daalt. Uit het parochieboek blijkt dat hij dit dalend drankgebruik een méér verheugend feit vindt, dan het droogleggen van de plassen in de omgeving van Maarssen.

Noden door de oorlog

Gedurende de Eerste Wereldoorlog krijgt Nederland te maken met vluchtelingen uit België. Er zijn felle discussies en debat. Ariëns betoogt dat vluchtelingen opnemen en een thuis bieden naastenliefde is en geeft zelf het voorbeeld door een gezin met zes kinderen onder te brengen in de pastorie. Ook biedt hij militairen die in Maarssen een ontspanningshuis zoeken, twee kamers in de pastorie aan en later het patronaat. Ook geeft hij aandacht aan het lot van kinderen uit Duitsland en Oostenrijk. De voortdurende oorlog laat ook in Maarssen sporen na in toenemende werkloosheid en armoede. De meest verstrekkende gebeurtenis in deze jaren is de oprichting van 'Charitas' in 1917. Hoofdzakelijk gesticht om te voorzien in de noden van arme mensen, kreeg het een

Ariëns 1919 met toga Geheim Kamerheer vd Paus

toestanden vat zij de viervoudige taak samen, die ik me had voorgesteld."

De grote man der arbeiders vanuit Twente en Steenderen dacht bij zijn komst in Maarssen snel aan de oprichting van een plaatselijke Katholieke Werkliedenvereniging. In 1910 doet hij een poging en deze mislukt. Maarssen blijkt nog niet rijp daarvoor, zodat hij zich voorlopig tevreden moet stellen met een meer algemene organisatie onder de naam 'Katholiek Leven' met om te beginnen 60 leden van met name boeren, middenstanders en burgerij. Zeven jaren later volgt een nieuwe poging, "die met het oog op herhaalde mislukte pogingen thans een verrassend resultaat oplevert, er zijn veel leden en het bestuur is ijverig," aldus het parochieboek.

Geheel zijn pastoraat door blijft hem de bezorgdheid eigen voor de materiële positie van de arbeidersgezinnen. Naast het parochieboek gebruikt hij een huisbezoekboekje en hij tekent precies aan, hoe groot de inkomsten der gezinnen zijn en samen met de andere gegevens omtrent gezinssterkte, aanwezigheid van zieken of ouden van dagen, gehele of gedeeltelijke

Ariëns 1926 met Mgrs toga Foto vd Haar Maarssen

invaliditeit van de verdiener, vormt hij zich dan een beeld van de materiële situatie.

Naastenliefde en barmhartigheid

In Maarssen zijn de verhalen bekend van de naïeve pastoor, die altijd maar weer geld geeft aan de armen, ook als zelfs hij kan vermoeden dat hem een nood wordt voorgespiegeld. Tijdens zijn preken geeft hij voorbeelden van hoe hij zijn werk van barmhartigheid bekijkt. “Wat moet ik geven aan een arme drommel, die om een cent komt aanbellen? Een cent? Hij is toch mijn broeder? Een dubbeltje? Dan lijkt het er nog teveel op, dat ik hem iemand van minder allooi vind. Een kwartje? Dat gaat beter.” Hij vertrouwt mensen, en is het eens met zijn bisschop Snickers, dat het beter is tienmaal beetgenomen te worden, dan één keer een echte arme aan zijn lot te hebben overgelaten. Gerard Brom beschrijft het verhaal hoe een van de armmeesters op een donderdagavond bij de pastoor op bezoek is. Een bekende bedelaar komt aanbellen. De pastoor doet een greep in zijn la en de armmeester schudt over zoveel onnozelheid het hoofd. “Gaat u morgen om twaalf uur in dat gezin een kijkje nemen, dan ziet u de karbonade op tafel staan.” Ariëns protesteert tegen deze verdenking, maar vindt het de volgende dag zoals voorspeld. Het karbonadeverhaal op vrijdag is een standaardverhaal geworden over de goedgelovigheid van Ariëns. De pastoor heeft zijn redenen om goede werken te doen. Hij vindt dat het beter is te geven, dan de hand op de knip te houden. Ariëns ziet in elke vrager een bode van de Voorzienigheid, een ontmoeting met Christus. “Het

Ariëns 1927 in Amersfoort met hond Frans
Foto vd Pol Amersfoort

en stapt af. ‘Zo vriend, wat scheelt er aan?’ De man vertelt het, waarop Ariëns vervolgt: ‘En wat zou dat gaan kosten?’ De man vertelt dat het zowat tien gulden zal kosten en dat hij die niet heeft. Ariëns handelt onmiddellijk en geeft hem het geld. Hij is alweer weg met zijn fiets voordat de ander, een vreemde voor hem, zijn dank kan uitspreken.”

Zorg voor het geestelijke

Ariëns is een vroom priester, die dagelijks de H. Mis leest, het brevier bidt, de getijden bidt, de rozenkrans bidt. Ariëns vernieuwt de liturgie al in 1908 met kerkelijke volkszang, eerst in het Nederlands, later in het Latijn. In juli 1918 voert hij de Stille Aanbidding van het H. Sacrament in en sticht het Genootschap tot Aanbidding van het H. Sacrament. “Wanneer mij iets voldoening heeft gegeven in mijn pastoorleven, troost en opbeuring, dan is het geweest onze Stille Aanbidding.” Op dagen dat er geen lof of biecht horen is, komen de mensen een half uur bidden. “Dit samenkomen voor het altaar is een der zegenrijkste instellingen in onze parochie,” constateert hij met zekere trots.

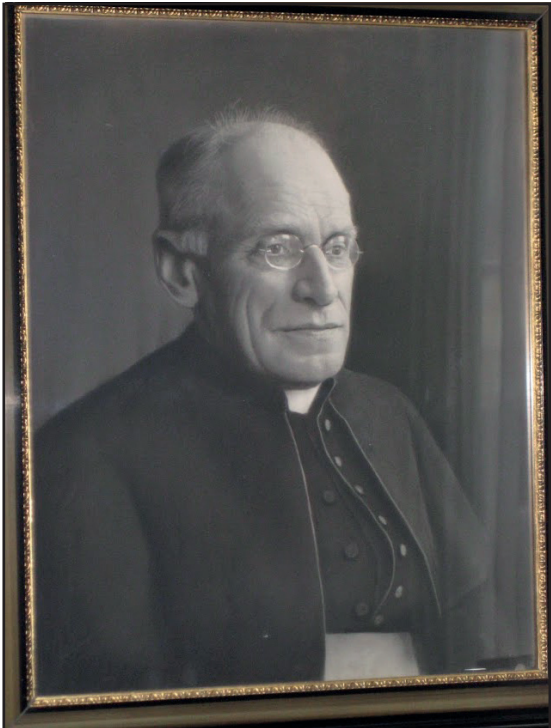
Ariëns 1914 Venlo
Foto Maria Goossens

Henry van Ooyen schrijft in zijn boekje ‘*Ariëns priester*’ dat er in Maarssen in de kerk zogenoemde armenbanken stonden zonder knielplanken en leuning. Ariëns moet van dit onderscheid niets hebben en laat andere banken maken, gelijk aan de andere, “zodat de armen ook fatsoenlijk kunnen knielen en zitten.”

Tot de taken van een pastoor horen mislezen, biecht horen, preken, godsdienstonderwijs, catechismusles, kinderen dopen, huwelijken sluiten, bij begrafenissen voorgaan, Eerste Communie. Die activiteiten krijgen altijd de voorrang in de agenda van de pastoor. Vaak maakt hij aantekeningen. Alle preken staan in schriften, waardoor we ze nu bijna allemaal nog kennen. Hij besteedt veel werk aan zijn preken, en zet daarin voortdurend de liefde tot Christus en de naastenliefde centraal. Ariëns bidt zelf veel en leert zijn parochianen met eerbied het kruisteken te maken, en het Onze Vader en het Wees Gegroet met bepaalde rustpunten samen te bidden.

Vorming van jong en oud

Ariëns zet zich speciaal in voor de godsdienstige vorming van de jeugd. Kinderen die hun catechismusles goed hebben geleerd, krijgen een beloning. Ieder jaar deelt Ariëns prijzen uit aan de leerlingen die trouw de kindermis hebben bijgewoond. Tijdens deze bijeenkomsten staat midden in de klas een tafel vol met kerkboeken, rozenkransen en stichtelijke lectuur. Naarmate pastoor Ariëns langer in Maarssen is, krijgt hij de indruk dat de parochie inhoudelijk niet zo goed is als hij dat gewenst had. Er kon geen zwakke plek in het parochieleven zijn, of hij stelde zichzelf daarvoor aansprakelijk. “Van de pastoor hangt alles af. Het is niet gemakkelijk een goed pastoor te zijn. Ik voel me erg bezwaard door de achteruitgang in geloof en Christelijke zeden.” Om deze ramp te keren, voert hij in om achter in de kerk een boekenstalletje te plaatsen voor gratis publicaties, bijvoorbeeld van het Geert Grote Genootschap (opgericht in 1921). Hij zorgt dat er een Bibliotheek en leeszaal komt, en het boekenbezit daarvan heeft zijn bijzondere belangstelling. In 1921 is de ‘Roomsche Sociëteit’ opgericht, de praatavonden in de geest van dr. Poels, “om meer band tussen de parochianen

Ariëns 1922 40 jaar priester
H Hartkerk Maarssen

te krijgen.” In 1923 richt hij de ‘Derde Orde’ van Sint Franciscus op, waarin hij zelf de leden godsdienstige en zedelijke lessen geeft. In 1926 volgt de oprichting van de ‘Katholieke Kring’ tegen de wassende invloed van het moderne heidendom, tot behoud van geloof, gericht op ieder in de parochie. Het huisbezoek had hem overtuigd dat zo iets beslist noodzakelijk was. Hij schrijft: “Eigenlijk een Katholieke Kring: n.l. een Derde Orde plus een ring daaromheen, omdat onze Derde Orde te klein is en te weinig naar buiten kan optreden. We krijgen nu waarschijnlijk een kern van pl.m. 200 personen die een dam kan opwerpen tegen het moderne heidendom.” Nog sterker drukt hij dit uit, letterlijk staat er in het parochieboek: “Om een verder afzakken naar het moderne heidendom te keren.”

Afscheid van Maarssen

Sinds februari 1926 is pastoor Ariëns bedlegerig, het wordt een vallen en opstaan de gehele zomer

door. Hij heeft last van hart- en nierfalen. “Ik wil mijn gemeente niet tot last zijn,” schrijft hij en in oktober vraagt hij eervol ontslag aan, dat hem door de aartsbisschop verleend wordt. Op 10 november vertrekt hij naar het St. Jozefklooster te Amersfoort. Pastoor Ariëns is in Maarssen teruggekeerd na zijn overlijden op 7 augustus 1928. Zijn stoffelijk overschot wordt naar Maarssen gebracht, waar het op 11 augustus na een massaal bezochte uitvaartdienst in het gerenoveerde priestergraf wordt bijgezet.

door Hub Crijs, vice-voorzitter Ariëns-Comité

Gebruikte literatuur:

- Henry van Ooyen, ‘*Ariëns priester*’, drukker-uitgever firma Joh. Roosenboom, Heerlen 1936.
- Gerard Brom, ‘*Alfons Ariëns*’, Urbi et Orbi, 1941, deel I en II.
- Willem van de Pas, ‘*Alfons Ariëns – De apostel van de sociale rechtvaardigheid en van de klassenvrede in een door liefdeloosheid verdeelde wereld*’, De Lanteern Utrecht, 1958.
- Jan van Veldhuizen, ‘*Een Eeuw Heilig Hart Parochie Maarssen 1885-1985*’, uitgave in eigen beheer, Maarssen 1985.